

LIBRIS

Colecția ESEURI
Coordonator: ȘTEFĂN BORBÉY

Editor: MIRCEA PETEAN

Coperta: Cristian CHEȘUȚ

Descrierea CIP poate fi consultată pe pagina de internet
a Bibliotecii Naționale a României

© Ilie Constantin
© Editura Limes, 2015
Str. Castanilor, 3
407280 Florești, jud. Cluj
Tel./fax: 0264/544109; 0723/194022
Email: edituralimes2008@yahoo.com
www.edituralimes.ro
ISBN 978-973-726-898-3

Ilie Constantin

VIITORUL ORIZONTULUI

LIMES

antologie și traducere, vol. I, 1995; vol. II, 1996; *Cântecele altora* (traduceri din lirica italiană a secolului douăzeci), 2003; *Răscruce/Carrefour*, (poeti români 1950-2000), 3 volume, 1000 pp., 2005; în ediție bilingvă: Eugenio Montale *Ossi di seppia/ Oase de sepie*, 2008; Umberto Saba *Il Canzoniere / Canțonierul*, 2008; Giuseppe Ungaretti, *Vita d'un uomo/ Viața unui om*, 2009; Salvatore Quasimodo, *Giorno dopo giorno/ Zi după zi*, 2010; *Croisée des chemins/ Răscruce*, 2010.

Distincții: Premiul de poezie al Uniunii Scriitorilor, în 1970, pentru volumul *Coline cu demoni* (editura Eminescu); Grand prix du livre jeunesse de la Société des Gens de Lettres de France, în 1989, pentru romanul *La chute vers le zénith* (Gallimard); Premiul opera omnia al colocviului Frontiera Poesis, Satu Mare, 1998; Ministerul francez al Culturii și Comunicației îl numește *Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres*, în 1999; Premiul Național de poezie *Opera omnia* „Mihai Eminescu”, Botoșani 2002; a fost nominalizat pentru Cartea anului, ediția 2004, pentru *Familia scrisă*; premiul Opera Omnia al revistei *Manuscriptum*, 2008; premiul Opera Omnia al Festivalului internațional Tudor Arghezi, 2009.

CUPRINSUL

Un ales al echilibrului.....	5
Poetul	7
„Romul și fecioara	10
„Tânărul poet a devenit un poet tânăr.....	12
„Vântul cutreieră apele.....	15
Anevoioasa desprindere.....	18
Lucrează timpul pentru noi?	21
În rădăcina ontică	24
„Spre structura naturală	29
„Împotriva curentului	31
Fiara.....	34
„Patru care nu mai sunt tineri	36
„Un ales al Cumpenei.....	37
„Poetul domesticește <i>Fiara</i>	45
„Neșansa unei rapide afirmări	47
„Ilie Constantin și din nou nerăbdarea criticilor.....	50
Coline cu demoni.....	61
„Duhul fără-de-lege	65
„Poezia lui Ilie Constantin	68
Celălalt.....	72
„Celălalt sunt eu	77
„O emotivitate sumară, de română	81
„Atunci fugi în alt popor”	83
„Derviș invers.....	87
O scrisoare de la Bruxelles	90
Fragmente de azi pe mâine	94
Ilie Constantin, un destin poetic	98
Poet francez? Poet român?	104
Exilul și clepsidra	107
Desprinderi și întoarceri la țarm	114
Ilie Constantin sau criza formei	119
Supus criogeniei și izolării în adâncuri	125
Poetul și conștiința nostalgică	129
Corola de minuni a spaimei.....	137
Viitorul orizontului.....	141

Traducătorul	145
Genovezul, florentinul, milanezul.....	150
Montale în punctul mort al lumii.....	152
Cu fiica lui Umberto Saba.....	155
Poetul din Trieste.....	158
<i>Canțonierul</i>	160
Un esențial breviar de poezie.....	163
Cuvântul unui poet inclus în antologie.....	166
Prozatorul	169
Propoziția următoare.....	171
Refugiul liniștitor în concret.....	174
Narațiuni bazate pe litotă.....	177
Epistolar Ilie Constantin.....	181
La chute vers le zénith.....	186
Cum să-nveți să nu mori niciodată și să-nduri veșnicia.....	188
Neguțătorul de absolut.....	193
Prințul de diamant.....	198
Exorcizarea prin cădere.....	203
Caietele unei vieți.....	205
Criticul literar	209
Foiletonist, cronicar, critic.....	210
A doua carte despre poeți.....	213
Critici și poeți.....	215
Istoria poeziei ca jurnal.....	217
Ce rămâne din poezia postbelică.....	220
Poezia Celuilalt.....	223
Dicteu din înalt.....	227
Spre versant.....	230
Filtrul poeziei.....	232
Clasicul romantic.....	234
Un exil în exil.....	239
Viitorul orizontului.....	242
Dialog universitar cu „optzeciști”.....	246
Fișă de autor.....	259

Poetul

Încetul cu încetul, simpla acumulare culturală și viața noastră de toate zilele mă împinseseră să adopt, fără sfidare, o atitudine de indiferență față de regimul comunist și de îndrumările lui estetice. Mama veghea la păstrarea unei limite în tendința mea lăuntrică, juvenil anarhizantă față cu puterea, și repeta un îndemn-rugăciune:

„Pune, Doamne, strajă gurii mele!”

În toamna anului 1960, editura ESPLA a lansat colecția „Luceafărul”: în poezie, cu Cezar Baltag (*Comuna de aur*), Ilie Constantin (*Vântul cutreieră apele*) și cu Nichita Stănescu (*Sensul iubirii*), iar în proză cu Ștefan Bănuțescu (*Drum în câmpie*) și Nicolae Velea (*Poarta*) – cărți apărute aproape concomitent.

Generația noastră (și nu numai ea) a trăit, până prin 1966, sub semnul unui alexandrinism impus. Resortul psihic compensatoriu în compunerea unor texte lirice „comandate” din prima mea culegere de poeme, pare să fi fost... proiecția narcisică! Obligat să glorific mineri, zidari, oțelari și alte categorii de „oameni ai muncii”, eu mă proiectam într-o imagine statuară a lor. Cu decenii mai târziu, junele Narcis de atunci îmi apare în plină lumină, cu suprafața ce-l reflectă – oglinda –, în elogiul adus unui miner abstract:

*Cărbunii nu pot să-ți cuprindă
trupul în neagra lor oglindă.*

La fel de narcisic, Cezar Baltag se compară cu „un dulgher adolescent ce bate/ în căpriorii cerului râzând”. În poemul „Amfion constructorul”, apărut în Gazeta literară (1960) și luat drept o gloriificare a obsedanților „constructori ai socialismului”, Nichita Stănescu pleacă de la un mit elin, în care eroul, cântând, face să se înalțe marea cetate a Troiei, „cărămizile așternându-se singure”.

Prima poezie din *Vântul cutreieră apele* începea onorabil, cu o senzație de maree celestă, de ieșire a astrelor „mai la suprafață”:

*Curg șiroaie plopii către infinit,
spumegă tăcut și verde prunii.
Noaptea asta toate stelele-au ieșit
mai la suprafață pe sub prova Lunii.*

Am tras apoi, cu sânguință, la strungul proletcultist două strofe nespuse de proaste, pentru a face publicabilă compunerea prin referința la un roman sovietic „clasic”. Reluând poemul, cu ani mai târziu, am constatat că el se împlinea natural, odată eliminate oportunistele genflexii ideologice. Salvarea exista deja în strofele următoare, și venea din evaziunea în narcisism:

*Douăzeci de ani ai, numai douăzeci!
Vezi, în depărtare zarea se-ncovoai,
Luna-ți împlinește pașii pe poteci
ca-n fâgașuri stropii albi de ploaie.*

*Iarba sub călcăie freamătă supus,
luminos e aerul și tare,
drumul ca un far a izbucnit în sus
așternându-ți lumea la picioare.*

Versuri dictate de obediența ideologică se pot găsi, cu nemiluita, în poemele mele și ale colegilor mei din acei ani; un procentaj de aproximativ 90% de „halte obligatorii”, unde era musai să facem popas, era cerut pentru a ni se publica un ciclu, și cu atât mai mult un volum. Global, chiar dacă elimin din *Vântul cutreieră apele* unele cuvinte-cheie precum: comunism, partid, revoluție, comună – fondul rigid al canonului ideologic rămâne de neșters. Ba mi se întâmpla să nu pot profita nici de cei zece la sută de poezie tolerată, nesupusă direct tributului; nu presiunea ideologică purta vina nereușitei, ci lipsa mea de inspirație, compunerea prin ambiție, fără participarea sincerității.

Bună din capul locului îmi apare suita „Trei motive homerice”, dar ea nu era mulțumitoare de la început: prea multe referiri nominale la Penelopa, Ulise și navigatorii lui, la Troia; iar versul alb scăpa în prozaism, retorismul se întindea. Scurtând-o cu două treimi, am intitulat această suită, scrisă la 20 de ani, „Cântul Sirenelor”, și am reluat-o în autoselecții succesive. Un vers citeț încheie piesa „Din tren”: „*Un viaduct subțire ca un strigăț*”...

Urmează vreo șase poeme „libere”, dar neîmplinite artistic. Vin la rând diverse celebrări urmând „comanda socială”: „Zidar”, deja amintitul „Miner”, „Șarja de oțel”, „La furnale”, „Schela roșie – cu foarte comunistul distih: „Mi-e generația etaj/ În schela roșie-a Comunii”; „Tunel”, „Barajul de la Bicaz”, „Lenin”, „Racheta sovietică”, „Tot mai sus!”, „Rânduri pentru Partid”. Două „viersuiri” comemorează răscoala din

1907, alta greva minerilor din 1929, și nu mi-am permis să uit nici greva cefeștiștilor din 1933, celebrându-i și pe comuniștii morți în ilegalitate.

Reprodusă din oficiu în diferite antologii oficiale, piesa de rezistență rămâne (vai!) „Comunism” – ultima din această angoasantă plachetă a debutului. Aici, reflexul narcisic nu putea servi; am recurs, inconștient desigur, la un alt mit elin, cel al corăbiei Argos ajunsă la țărml „lânii de aur”. Primul distih mi-ar părea chiar sugestiv, cu acel ochi deschis în spiritele navigatorilor; este vorba însă de „comunismul vis”! Dar, în fine, „țărml gândit” a fost atins, iar acum „începe vasta debarcare”. Finalul nu e mai puțin dezolant, cu cei ce-au ajuns la țărml comunist, care se bucură văzând cum se apropie alte flote, adică țări unde regimul roșu era pe cale să se instaleze:

*Cum ies din zări și năzuiesc spre noi
Corăbii noi, corăbii noi, corăbii noi...*

Se poate pune întrebarea: ce fac eu în aceste pagini? Vreau oare să mă lepăd de mine însumi? Nu merg până acolo; încerc doar să-mi justific imboldul care mă face să-mi tot restrâng sumarele auto-antologărilor, până la a ajunge la vreo 70 de poeme scrise în limba română, și cam tot atâtea în limba franceză. De ce m-aș arăta îngăduitor cu o atât de „norocoasă” creație a începuturilor? Și, mai ales, de ce aș păstra iluziile de atunci asupra reușitei mele?

Meseria de scriitor se învață, oare? Da, la un mod foarte general care se înscrie în procesul îmbogățirii intelectuale, prezența „zeului” deasupra celui ce se instruieste rămânând determinantă. Un dar înăscut, greu de definit, îl poartă pe posesorul lui spre creație, oricare ar fi genul în care se va exprima. În paginile de față, comentariul propriu (re-lectura autocritică, *pe răspunderea și iluzia mea!*) la culegerile de poeme ocupă locul de frunte, iar cel al traducerilor, prozelor, și al volumelor de eseuri vine după.

Înainte de a reproduce o cronică literară la *Vântul cutreieră apele*, îmi aplec urechea spre ecourile la adolescența mea apariție cu versuri prin reviste, de prin 1957-1958 și până la pragul editorial. Primul care s-a aplecat asupra acelor dibuiri lirice a fost **Miron Radu Paraschivescu**, într-o poștă a redacției; nu în cea pe care o ținea la *Contemporanul*, ci în cea din *România liberă*, unde eu mă prezentam sub un pseudonim italian.

Și fiindcă am pornit să combatem alcoolismul să reproducem cu acest prilej și poezia studentului bucureștean *Gino Stella*, un veritabil talent, de ale cărui producții ne vom ocupa altădată mai pe larg. Deocamdată, ne limităm la poezia intitulată: *Romul și fecioara*, și subintitulată de autorul ei: romanță antialcoolică fantezistă.

*Stau și beau contrabandiștii de zor
și se bat și se-njură cu foc.
Cărțile de joc vor păcăli timpul
și nu-i departe căutatul țarm pustiu.
Au cu ei și o fată curajoasă,
frumoasă ca o sabie de Damasc.
Joyce doarme în cabina ei întinsă alene
cu brațul sub cap, cu sânii răzvrățiți.
Luna prin hubloul rotund cată
în odaia mirosind a trandafir oriental:
frumoasă te-a făcut mă-ta, Joyce,
și rotunde-s picioarele tale alb-arămii!*

*Contrabandiștii cad morți cu capul în mâini.
Sticle goale plutesc pe lângă vas ca niște pești uciși.
Tare te-ai îmbătat astăseară, frățioare Jim,
și odaia fecioarei nu-i închisă cu șapte lăcate...
Șovăitor pe puntea de rom și de lună,
Jim își face loc printre cei adormiți,
aici calcă pe-un braț, aici strivește-o ureche,
și iată-l deodată în cabina de argint.
Deodată fecioara se trezește din vise
și dă cu ochii de nepoftitul musafir:
fără să se tulbure, încruntând din sprâncene,
îi arată lui Jim ușa cu pistolul ei
ce arde mocnît – prismă pitică de gheață.*

Trebuie să mărturisesc, de multă vreme visam la un gen de roman-pilulă-în-versuri, ca în felul nuvelor lui O. Henry, sau la o poezie-roman-de-aventuri. Dar n-am bănuțit că visul mi se va realiza atât de curând. Gino Stella mi-a luat-o pur și simplu înainte! Versurile sale, pline de ironie, umor și aventură, sunt maximul la care aș fi putut râvni. Încercarea nu e nouă; acum 25 de ani a făcut-o și Geo Bogza în poemele

sale din *Unu* și din *Poemul inactivă*, dar ceea ce e nou în tentativa tânărului Gino Stella e romantismul desuet ca al filmelor mute. Tocmai de aceea poemul său tinde nu atât spre romanță, ci spre baladă. O baladă modernă de aventuri, pe care merită să o urmărim până la capăt:

*Ușa se închide încet în urmă
cu un scârțâit lin și cântinel.
Fecioara se-ntinde iarăși pe spate
iar Jim a adormit necăjit lângă-un butoi.
Dar tu, Bob, dar tu, Fred, v-ați gândit vreodată
că doar la câțiva pași o gură delicată murmură-n somn?
Iată, Luna s-a ascuns după un rechin pe boltă
și cabina fetei are hubloul deschis spre vânt.
Bob și Fred, buni prieteni, nu se ceartă nicicând;
susținându-se umul pe altul intră pe ușă amândoi.
Dar ies, politicoși, imediat afară,
se-njură și se bat puțin, apoi se culcă mulțumiți.*

*Joyce își piaptână părul cel negru
cântând ceva și zâmbind ciudat,
când iarăși ușa se deschide fără zgomot
și sub pernă nu mai căutatul revolver.
Două brațe voinice strâng trupul ei svelt
și buzele fetei gem sub sărutări,
totuși ea nu e tristă că se duce copilăria
căci secundul cel tânăr și frumos
n-a pus strop de rom în gură!*

Lăsând deoparte orice glumă, cred că ne aflăm în fața unui talent deosebit: umorul dens, satira aproape glacială, mimarea romanului-foileton, totul ni se pare reușit. Iar printre toate, apar imagini remarcabile din când în când: sticlele goale care plutesc pe lângă vas ca niște pești uciși; pistolul ce arde mocnît prismă pitică de gheață; luna care s-a ascuns după un rechin pe boltă – totul dovedește imaginație lirică de bună calitate.

Dar despre celelalte producții ale acestui poet ne vom ocupa mai pe larg, cu alt prilej. Deocamdată, am ținut să-l semnalăm numai atenției lectorilor noștri.”

Miron Radu Paraschivescu
(*România liberă*, Poșta redacției, 1957)

Ca și numele lui alcătuit din două prenume, poezia acestui tânăr student și fecior de muncitori bucureșteni a trecut discret, neobservată pare-mi-se decât de puțini redactori de reviste. După cei de la *Scânteia tineretului* și *Viața studentească*, printre primii cărora le revine meritul de a-l fi tipărit este poetul Ioanichie Olteanu în *Tribuna* din Cluj. Apoi, *Viața Românească* i-a prezentat câteva cicluri de poezii – și astfel tânărul poet a devenit un poet tânăr. Astăzi, când n-a încheiat încă 19 ani, **Ilie Constantin** pare să fie una din promisiunile cele mai îndreptățite ale poeziei noastre.

O pregătire temeinică pentru puținii săi ani, un bagaj, cum se zice, din clasicii italieni, Dante și Petrarca – din care-i place să recite îmbătat și de muzica limbii lor – stă la temelia acestei intuiții lirice excepționale, căreia nu-i lipsește însă câtuși de puțin unda și suflul vremii noastre. Dimpotrivă. Modern prin expresia nudă și prin forța sintezei dintre imagine și cugetare, Ilie Constantin poate fi socotit un poet în plinătatea puterilor. El retrăiește emoția, stărnită de-a dreptul din viață, o filtrează printr-o privire lăuntrică, lucidă și sigură, și o restituie în linii sobre care transmit la lectură un sunet clar și dens:

*Locomotiva-n față, hăt departe,
 se jeluia câmpiilor deșarte.*

*Un pod – zvâcnită goană de zăbrele –
 o clipă s-a zbatut în cercevele.*

*Și se-auzeau în stânga, jos, cum sună
 înfrigeratele păduri sub lună.*

*Goneam mereu prin văi și pe coclaur,
 ci tu dormeai, statuia mea de aur! (În tren – inedită);*

*Revăd, încețoșate de anii ce trecură,
 cătușele de-atuncea închise ca o gură.*

*În fiiece verigă din lanțurile reci
 zăcea parcă un suflet uitat în ea pe veci.*

*Și când cu vreo mișcare zvâcnită se ciocneau,
 înfiorau oțelul albastru – și vorbeau.*

(Cătușele – în *Tribuna* din 1957)

Mișcarea bruscă a zvâcnirii, repetată în două poezii diferite și prin timp și prin temă, condensează dinamismul ideii și dă putere de sugestie

versului întreg. Într-adevăr, într-o mișcare de mare forță poetică, ca pe niște plante vii cu țărâna prinsă încă de rădăcini, el smulge ideile prin imagine și cu imagine cu tot din culcușul lor vegetativ, subconștient, spre a le ridica în lumina vie și necruțătoare a conștiinței.

Și dacă artificul pare să-i fie străin lui Ilie Constantin, asta e din pricină că el a deschis ochii în toila istoriei pe care o trăim astăzi, pe care o vede cu luciditate, dar căreia îi simte rezonanțele ca-ntr-un cleștar în inima lui tânără, sensibilizată de revoluție. La acest poet, mi se pare că se împlinește în chip deosebit de fericit și durabil acea legătură străveche și mereu tânără ca poezia însăși, dintre inimă și creier:

*Câmpuri lungi ce nu știu de-nceput,
 fără umbră lină de hotare,
 parcă-n lutul stepei au căzut
 prăvălite zare după zare.*

*Soarele încremenit în cer
 ca-ntr-o mare vastă și întoarsă
 clocotește: un ceaun de fier
 care-și rupe toarta și se varsă.*

*Pe o arie de uriași
 e zvârlită- n neguri care taie,
 pe când stepa zumzăie sub pași,
 coama verii ca o vâlvătaie. (Treieris – inedită)*

Sau această cu totul excepțională evocare a revoltei muncitorești și a represiunii care i-a urmat, intitulată *Februarie 1933* și tipărită anul trecut în *Viața studentească*:

*Ce-a fost s-a terminat. Pe vreun perete
 doar rănile de gloanțe mai adastă
 și zdrențele de salopetă-albastră
 pe neaua înroșită-n baionete.*

*Încurajați de-a crivățului orgă,
 în camioane negre și tăcute
 aleargă vii și morți pe întrecute
 spre închisori, spitale și spre morgă.*

*Ca-ntr-un oraș învins și îngemunchiat
pe străzi sunt doar dușmanii, iar prin case,
pe la ferestre cu perdele trase –
cumpliții ochi ce ard ne-nduplecat.*

Prin chiar condițiile originii sociale ca și prin trăsăturile caracterului propriu, Ilie Constantin debutează în poezia noastră nouă cu o intransigență de străvezimea și duritatea cvartului, privilegiu de care numai poezii și revoluționarii au parte. Nici vorbă că asemenea structuri capătă aproape pecetea unui destin, în măsura în care destinul e istorie și biografie, și acesta e totdeauna destinul poetic, prin excelență chemat să poarte până la ultimele consecințe demnitatea speței omenești.

Mi-ar place să cred că nu mă înșel citind printre versurile lui Ilie Constantin pecetea unei astfel de chemări. El va afla, odată cu trecerea anilor, câtă luptă cu tine însuți, câtă singurătate secetoasă ori spornică alături și câtă dăruire și abnegație pretinde adevărata poezie și, prin ea, un popor întreg de la poetul lui, care nu poate purta acest nume câtă vreme nu e și un caracter. Poate că o știe încă de pe acum. Poate că o bănuiește numai cu instinctul sigur al marelui său talent. Și mai vreau să sper că acest remarcabil debut nu-i va strica unitatea armonică de care dă dovadă sufletul lui tânăr, ci-l va feri de zorul după gloriile deșarte, de setea publicității pripite și a succesului cu orice preț.

Hrănit la izvorul unor clasici ai Renașterii, Ilie Constantin va înțelege, sunt sigur, că pentru un poet al istoriei și al zilelor noastre, crearea unei opere de durată însemnează să te străduiești să dai una a cărei radiație nu devine perceptibilă decât – cum spunea nu știu ce autor – după ce s-au epuizat acelea care nu sunt decât actuale. O obscuritate latentă închide-n ea de multe ori o strălucire târzie și trainică.

E, în orice caz, singurul lucru pe care mă simt să i-l amintesc tânărului poet al cărui debut nu l-am înregistrat, din păcate, decât cu aproximativă întârziere.”

M.R. Paraschivescu
(*Contemporanul*, ianuarie 1958)

„Vântul cutreieră apele

Ridicându-se dintre zecile de debutanți care au asaltat cerul poeziei în ultimii ani, Ilie Constantin s-a detașat net (este aici și meritul revistei *Contemporanul*), impunându-se printre cei mai buni poeți ai promoției care a urmat tragicei prăbușiri a lui Nicolae Labiș. Poezia lui Ilie Constantin este poezia unui tânăr fără sfii, sigur de sine, de mijloacele sale și de viitor. E o poezie a certitudinii, a unui viitor privit cu calm și încredere, o poezie fără înălțări delirante și prăbușiri, într-un univers clar, în care materia există, bine conturată, într-o lume plină de culori și miresme plăcute. E o poezie a marilor spații, nelimitate, în care omul se deplasează în toate direcțiile, spre lună, spre piroferă, cu o viteză uluitoare, ca-n vis.

Sunt, desigur, sentimentele unei generații noi, crescută în societatea noastră rațională, în societatea socialistă a tuturor posibilităților. Solicitat într-o egală măsură de natură și de peisajul citadin, încercându-se cu râvnă fertilă în peisaj sau în poezia cetățenească, Ilie Constantin nu și-a definit încă un univers poetic specific, original, o vibrație particulară la anumite teme, situații umane etc.

La nici 22 de ani, Ilie Constantin se dovedește stăpân pe mijloacele sale și, deși așa-numita măiestrie e o chestiune de timp, de cultură și de exercițiu, se poate observa, la acest prim volum încă, o pricepere tehnică pe care o menționăm în pofida prejudecății vârstei. De altfel, poetul își afirmă vârsta cu o liniște delicată (v. *Douăzeci de ani*). Nu-mi place însă când poetul își compară generația cu un etaj (*Mi-e generația etaj/ în schela roșie-a Comunii*), ceea ce e lipsit de măreție și de perspectivă.

Dar, în general, autorul se mișcă într-un univers de certitudini (în acest sens, titlul plachetei e înșelător, sugerând o lume fluidă și incertă). Pământul e solid sub picioare. Faptul că am accentuat pe certitudine și pe soliditatea lucrurilor nu trebuie să ne facă să credem că ar fi vorba, aici, de o lume încremenită. Sensul viitorului e una din certitudini, mai bine: una din coordonatele realității. Cifrele de control ale planului îi apar realizate, în materialitatea lor, schela devine simbol iar poetul vede construcția care abia a prins a se înălța. Pe locul sterp odată, unde abia s-au adunat constructorii, aceștia văd în focul în jurul căruia s-au strâns, văd în flăcările lui construcția viitoare.

În general nu-mi prea plac articolele înțesate de citate, dar fiind vorba de primul volum al unui tânăr cred că e necesar ca prezentarea să fie bine susținută de versuri semnificative. Sentimentul viitorului e trăit colectiv și personal în patria socialistă:

*Curate zori, cu ape viorii,
cu ploi de raze peste zare,
mi-au sfâșiat întâia oară pleoapa.
Și-n zbaterea aceea cea dintâi
o vârstă s-a deschis, un ciclu
de zile și de nopți, de ierni și veri. (O vârstă s-a deschis)*

Chiar melancolia, în acest context, pare o pauză între două certitudini. Așa-numitul sentiment al naturii nu-i este, spuneam, străin lui Ilie Constantin. Grația cam leșinată din *O floare* e compensată prin delicatețea sigură a unei alte poezii, *Mesteacăn*:

*Trupul proaspăt și suplu, de fată,
salbe verzi de frunziș îl ascund:
alb profil de iubire uitată,
tălmuită de unde la fund.*

*Și cum zace sub vânt, în amiază,
în poiana cu ciute și cerbi,
trunchiul lui muribund luminează
intumericul verde de terbi.*

Corectă dar fără vibrație este o altă poezie, *Barajul de la Bieaz*. În locul simbolului sugerat apare uneori alegoria brutală sau versificarea unor idei ce s-ar putea transcrie, cu mici modificări, în proză sau ar putea constitui un articol. Poet adevărat, Ilie Constantin nu are ce căuta pe acest drum vicinal al poeziei, versificația cu alegorie la coadă, drum de altfel destul de aglomerat.

Și fiindcă e vorba de natură, fără să dau sfaturi doctoral, și fără, deloc!, să subestimez poezia naturii, l-aș vedea mai bine pe tânărul orășean Ilie Constantin dându-ne o poezie a peisajului industrial și citadin decât refăcând ceea ce mari poeți ai tuturor secolelor au făcut destul de bine. Cred, de altfel – și, evident, nu sunt singurul care cred așa ceva – că un poet, astăzi, de oriunde, cu atât mai mult dacă are convingeri comuniste, nu poate avea aceeași vibrație, aceeași sensibilitate și cu atât mai mult aceeași viziune a naturii ca un poet din alte vremi, chiar – să zicem – din primele

decenii ale secolului acesta. Și nu oare, îndeosebi, de la cei mai tineri putem aștepta o viziune inedită, a noastră, asupra naturii?

În poeziile lui Ilie Constantin găsim adesea imagini sugestive. Cităm, la întâmplare: *Iar morții noștri, umbre reci de plumb,/ cu pași de ger se-aud pe lângă noi*. Sau, din același, foarte frumos poem (*Trei motive homerice*), marea în furtună: *O, umerii cutremurați ai mării/ se-nalță tragic înspre cer și cad*.

Ne oprim aici cu exemplele care ar fi putut fi, evident, înmulțite. Versuri slabe, imagini calpe? Desigur, sunt... *Rânduri pentru un copil* și *Copaci* sunt poezii proaste, cu meditație facilă: 1) orice copil e o secțiune verticală în vârsta omenirii și 2) oamenii au învățat poziția verticală de la copaci... Crispant! Firește, poetul trebuie să fie atent (și revistele, și editurile!) la versurile proaste, incorecte etc., dar cu riscul de a-mi scandaliza anumiți colegi, trebuie să spun că măsura unui poet nu o dau versurile sale proaste, ci poeziile bune, o dată durabilitatea izbutirilor și înălțimea lor.

Din acest volum, fără prăbușiri, cu realizări în cel mai rău caz onorabile și cu destule poezii realmente bune, se detașează net un poem care e mai mult decât o izbutire, fiindcă dă sugestia adâncimii poetului și a posibilității sale de a se îndrepta spre marea poezie care e de idei. Ne referim la suita *Trei motive homerice*. Fără a fi un episod dramatic în versuri, încrucișarea oarbă a glasurilor în ceața anilor, emoționează. Scris cu gravă emoție reținută, poemul aduce ceva nou, nu atât în interpretarea Penelopei (care este, firește, simbolul liniștii, al căminului și în ultimă instanță al patriei părăsite), cât al motivului Sirenelor. Ce aude Ulise când, legat de catarg, ascultă glasul sirenelor? Este zvonul cruzimilor războiului, zbaterea tinereții risipite. Suita lui Ilie Constantin e un poem pentru pace, grav, de o emoție concentrată, cu o interpretare originală.

Poet al vremii noastre, printre cei mai buni ai generației sale, Ilie Constantin mai are de străbătut drumul greu al profunzimii, pentru a se afla în planul marii poezii. Îndemânarea sa nu trebuie să devină ușurință, iar posibilitățile sale de peisagist să nu-i reducă posibilitățile la aceea de a vedea lucrurile din afară, să devină adică un poet al conștiinței socialiste, al gândirii și sensibilității noastre. Să nu-mi ia poetul asprimea în nume de rău: cu cei foarte înzestrați, n-avem voie să fim indulgenți.”

Paul Georgescu
(*Gazeta literară*, 1960)